

Regnskapsfører som rådgiver og sparringspartner

Fjellandbrukskonferansen Oppdal
7/11-2022 av Morten Bøe

Hvem er Morten Bøe

- + 61 år, og har frivillig avsluttet yrkeskarrieren som regnskapsfører i høst etter over 31 år.
- + Utdanning fra NLH ÅS (1983-1987) allsidig jordbruk.
- + Oppvokst på melkeproduksjonsbruk, og har aldri sluttet å kjøre traktor.

Rolleforståelse

Er regnskapsfører alltid kundens mann/kvinne?

- + Konflikter handler ofte om skatte- og avgiftsregler i grenseland mellom privat og drift!
- + Et autorisert regnskapsførerfirma har et selvstendig ansvar for å levere korrekte oppgaver til skatteetaten.

- + Er det usikkerhet knyttet til skatte- og avgiftsmessig behandling må:
 - + Opplyse om dette i skattemeldingen
 - + Be om en forhåndsuttalelse.
 - + Si opp kundeforholdet
- + Kan ikke følge prinsippet **«går det - så går det»**.

- + Regnskapskundene opplever noen ganger at vi er for streng knyttet til utgiftsføring av bilag i «grenseland». Har vi fått **nok opplysninger** om forholdet ?.

- + **Regnskapsfører er alltid lojal til regnskapskunden, men må alltid forholde seg til etiske problemstillinger. (etikk = gjøre rett)**

Hvem er bondens rådgivere ?

- + Ektefelle/samboer/barn/venner
- + Naboen og andre bønder
- + Facebook/sosiale media (viser ofte smørsida, eller er veldig negativ)
- + Maskinselgeren
- + Produksjonsrådgiveren
- + Bank
- + Aviser og tidsskrifter
- + **Regnskapsfører** (hva skal til for å **komme høyere opp på listen?**)

- + Hvor skal vi plassere regnskapsføreren?
- + **Svar: Ofte langt ned på listen - den siste som får vite!**

Hvorfor bruke regnskapsfører mer som rådgiver? (skryteliste)

- + Regnskapsfører kjenner kunden og kundens behov!
- + Regnskapsfører har normalt tilgang til «alt» hos kunden (?)
- + Regnskapsfører har gode kunnskaper om mer enn skatt og mva.
- + Regnskapsfører kan spille på erfaringer fra andre kunder
- + Regnskapsfører kan samarbeide med andre rådgivere
- + Regnskapsfører er uavhengig av bank og andre aktører
- + Regnskapsfører kan med sin erfaring være aktivt med i strategivalgene til bonden

Kvalitet på bilagene og info levert til regnskapsfører er viktig for rådgivning

- + Regnskapet er primærkilden til regnskapsførers forståelse for kundens situasjon
- + Variasjonen er stor. De fleste leverer stort sett brukbare bilag gjennom EHF, men avhengig av at fakturautsteder spesifiserer fakturaen
- + Likevel mangler det ofte **tilleggsopplysninger** ved kompliserte bilag (investeringer og vedlikehold)
- + Skille mellom drift og privat kan være vanskelig (ATV/snøscooter/varebil/våningshus/kårbolig/seterbolig)
- + Dessverre er det ofte litt slik at det er «**grav først - spør siden**».
- + Kunder med **økonomiske utfordringer levere ofte mangelfulle bilag** - bare purrefaktura/ikke original

Det dyreste bilaget er bilaget som mangler i regnskapet, eller ikke blir utgiftsført pga. mangelfulle opplysninger !!

Er skatteregnskapet godt nok til å brukes direkte i rådgivning ?

+ Ja, men visse unntak finnes, blant annet knyttet til skattereglene for utgiftsføring.

Regnskapet må inneholde opplysninger om private inntekter/forbruk og private konti

Ekstraordinære vedlikeholdskostnader som utgiftsføres direkte

Nydyrking og store kostnader til grøfting som utgiftsføres direkte

Store oppstartskostnader og realisasjonsgevinster

Store kortsiktige leasingkostnader

Store endringer i buskapsstørrelsen og selvprodusert varelager.

Større private investeringer/realisasjoner

Viktig at disse postene blir med i **totalvurderingen av årets resultat**

Hva med flere driftsgreiner i jordbruket ?

- + Drives det med f.eks melk og sauehold kan det være aktuelt å splitte regnskapet opp med to driftsgreiner
- + Krever tilleggsopplysninger om fordeling av felles varekjøp for å få et pålitelig dekningsbidrag. Vanskelig å splitte opp faste kostnader.
- + Få velger å splitte opp regnskapet, men ser det blir mer vanlig hvis det drives en kraftforkrevende produksjon sammen med grovforbasert husdyrhold.
- + Mange får analyser gjennom **produksjonsrådgiveren** i de ulike produksjonene.

Totaløkonomien på gardsbruket

(Nesten ingen er bare gardbrukere)

+ Mange har en stor økonomi utenom landbruket

Lønnsinntekter

Utbytte fra aksjeselskap og ANS/DA

Ektefelle

Leieinntekter som er kapitalinntekt utenom landbruket (f.eks utleie bolig og fritidseiendom)

Arv/gaver

Regnskapet gjennom året blir vanskelig å tolke da det nesten aldri viser fullstendig oversikt over totaløkonomien til gardbrukerfamilien

Analyse av brukets totaløkonomi i årsoppgjøret – et tillegg til skatt/mva

- + Lærte dette på NLH i 1985/1986, og har siden vært min kjepphest!
- + En metode for å **vise totaløkonomien til gardbrukerfamilien en gang i året**
- + Bygger på å tilleggsføre (saldere) alt som har betydning for totaløkonomien til gardbrukerfamilien i årsoppgjøret
 - Lønnsinntekter og totalt innbetalt skatt
 - Inntekter fra ANS/DA (samdrift)
 - Saldere private bankinnskudd og lånekonti
 - Mottatt og ytt arv og gaver
 - Oversikt over private investeringer, privat vedlikehold og frasalg (f.eks fritidsbolig)
 - Kjøp og salg av aksjer er arbeidskrevende å få inn på en god måte.

Målsetting - stor nok selvfinansiering

Kunne vise om gardbrukeren **tjener nok gjennom ordinær drift til å dekke privatforbruket** uten å låne penger, og **klarer å betale avdrag på langsiktig gjeld med årets inntekter** .

Eksempel på rapporten 5-års plan med veldig gode tall. Har bare 3 siste år.

	2021	2020	2019
RESULTAT i skatteregnskap			
Jordbruksinntekt	902 787	667 457	713 859
+ Skogbruksinntekt	-2 815	1 589	1 438
+ Finansinntekter i næring	1 139	753	761
- Finanskostnader i næring	37 672	59 115	70 213
= "Næringsresultat"	863 439	610 685	645 844
± Egenkapitalkorreksj.	0	1 850	1 850
= Sum egenkap.korreksj.	0	1 850	1 850
+ Inntekter under privat	380 538	372 083	358 935
- "Privatforbruk"	706 877	513 984	617 444
+ Finansinntekter privat	1 807	5 477	6 181
- Skatt betalt/tilbakebet.	256 281	256 256	337 219
= Sum privat	-580 813	-392 681	-589 548
Sparing / Tæring (-)	282 626	219 855	58 147
Avskrivning	210 034	243 957	240 765
Selvfinansiering	492 659	463 811	298 911

Hvilke utfordringer møter vi når vi foreslår en slik gjennomgang

- + Kostnad (mer senere)
- + Rådgivers kompetanse (mer senere)
- + Fokus på fortid- ikke framtid
- + Brukes likevel ikke aktivt i planlegging av egen drift
- + Kunden mener å ha kontroll og oversikt selv

Regnskapskostnad

- + Regnskap er en betydelig kostnad for enhver bedrift, også landbruk.
- + Å bruke skatteregnskapet til rådgivning gjennom totaløkonomi på bruket medfører en ekstrakostnad (2-3 timers arbeid + årsoppgjørsmøter på inntil 2 timer). Merkostnaden er størst første år.
- + **Min påstand er at et enkelt skatteregnskap uten rådgivning er et kostbart regnskapet.**
- + **Kritikk av regnskapskostnaden blir ofte oppfattet som personlig kritikk av regnskapsføreren, selv om det ikke er ment slik.**

Regnskapsførers kompetanse som rådgiver

+ Rådgivers kompetanse består minst av:

Formell kompetanse (utdanning)

Bransjeerfaring (stammespråket)

Rådgivningskompetanse (evnen til å formidle et budskap/empati).

Å bli en god rådgiver krever **opplæring og erfaring**, og er en kontinuerlig prosess.

Kunden er med på å **gjøre rådgiveren god gjennom å stille krav til kvalitet!**

Hvilke oppdrag kan regnskapsfører ta på seg i forhold til rådgivning

- + I vanskelige saker har jeg ofte blitt møtt med en åpningsreplik der kunden sier at han/hun ikke vet noen andre å spørre. Det er en enorm tillitserklæring.
- + Noen viktige saker jeg har jobbet med er:

NAV-saker og grunnlag for trygderettigheter (eller manglende trygderettigheter)

Generell informasjon om hvordan systemet knyttet til sykdom, uførhet og pensjon fungerer.

Kvalitetssikre inntektsopplysninger og framtidig inntekt når ytelse skal beregnes.

Eierskifte og generasjonsproblematikk

Regelendringene fra 2014 gir flere valg knyttet til eierskifter i nær familie med tanke på skatt.

Stor gaveandel, medarvinger reagerer (Rannem 2022; 50 % av verdiene er overført som gave)

Bruksutbygging

Kvalitetssikre driftsplan og være med i beslutningsprosessen fram til endelig bestemmelse om oppstart

Varebil

Dagens regler er kompliserte i forhold til beskatning av privat bruk av varebil, men rett tilpassing kan spare mye skatt og merverdiavgift (ved bruk av elektronisk kjørebok)

Eksempel på case - fortsett

- + **Leasing** - er det mer risiko knyttet til leasing enn lån? Lønnsomhet?
- + Konsekvenser av **opphør** (skatt/mva)
- + Forsikringsdekning - spesielt **personforsikringer**
- + **Tomteutvikling**
- + **Dødsbo**
- + Arv og gaver (uskifte bo)
- + Behov for fremtidsfullmakt og testament
- + Skilsmisser og samlivsbrudd
- + Ulike former for samarbeid mellom næringsdrivende.

Noen ganger skal regnskapsfører holde seg vekk fra rådgivningsoppdrag

- + Når temaet krever juridisk kompetanse som er forbeholdt advokater , og oppdraget ikke er naturlig tilknyttet regnskapsføreroppdraget.
Husk likevel - **ikke alle advokater har kompetansen til regnskapsføreren.**
- + Når noen av partene åpenbart har alvorlige psykiske utfordringer (bør henvises videre i psykiatrien gjennom fastlegen/landbrukets HMS-tjeneste)
- + Oppdraget kan bli en uforholdsmessig stor påkjenning for rådgiveren. Ofte går det på en uklar rolleforståelse, og mulig egeninteresse. Husk armlengdes avstand!

Oppsummering

- + Gardbrukeren trenger regnskapsføreren til mer enn skatt og merverdiavgift
- + Rådgivning blir enda mer viktig framover
 - Økte kostnader, mindre marginer
 - Høyere rente
 - Behov for større investeringer i et mer kapitalkrevende driftsopplegg.
 - Behov for å kunne betale avdrag på langsiktig gjeld

Bonde og regnskapsfører må trene på å samarbeide (samme virkelighetsforståelse)

Bygge et samarbeid som fungerer både i gode og mindre gode dager!